

Bubori Nóra Beáta
Fekete Kristóf Benedek
Kühár Noémi Marianna
Németh Boróka
joghallgatók

Pécsi Tudományegyetem
Állam-és Jogtudományi Kar

Beszámoló a XXV. kaposvári Jogi beszélgetésekről (2017. március 23-24.)

2017. március 23-24-én került sor a Jogi beszélgetések előadásorozatra, melyet idén 25. alkalommal rendeztek meg. A kétnapos jogi tanácskozásnak ebben az évben is, a hagyományokhoz hűen, a Kaposvári Városháza díszterme adott otthont. Az esemény fő szervezői Hajnal Éva, a Kaposvári Törvényszék elnöke, Pongráczné Csorba Éva, a Somogy Megyei Ügyvédi Kamara elnöke, Horváth Szilárd, Somogy megye főügyésze, Csillag Gábor, Kaposvár Megyei Jogú Város jegyzője és Sárhegyi Judit, a Somogy Megyei Önkormányzati Hivatal megyei jegyzője. A 25. jubileumi rendezvény témája a „Jogrend, avagy a rend joga?“, mely témáról előadók hosszú sora fejtette ki aktuális véleményét. E beszámoló szerzői Tilk Péterrel, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar oktatójával vettek részt a konferencián.

Első nap Vörös Tamás¹ köszöntőjével kezdődött a program. Horváth Jenő² helyett – aki betegsége miatt idén nem lehetett jelen és nyithatta meg a konferenciát – Vörös Tamás mondta el ünnepi köszöntőjét az egybegyűlt közönségnek és a neves előadóknak a Kaposvári Polgármesteri Hivatal dísztermében. Egyedülállónak nevezte, hogy egy rendezvény ennyit megélt már és feltette kérdését: „Van még valami, amiről lehet beszélni?“, majd rögtön meg is válaszolta azt: „Mivel még nem vagyunk a „Kánaánnál“, ezért van.” Ezt követően elmondta, hogy saját maga számára mit jelent a rend. Ez – ahogy

ő fogalmazott – a rendezett és jó élet; egy asztal, aminél mindenki elfér. Majd a tanulás fontosságára hívta fel a figyelmet, és hogy a konferenciák is a tudást hivatottak növelni.

Kecskés László professzor úr elsősorban szeretett egyetemünkről, a Pécsi Tudományegyetemről, s az ahhoz kapcsolódó történelmi jelentőségű eseményekről, személyekről, szokásokról és történésekről beszélt.

Egyetemünk sokat kapott Kaposvártól, ezt fontosnak tartotta a professzor úr kiemelni. Immár 25. éve került megrendezésre Kaposváron a „Jogi beszélgetések” c. előadásorozat, az idei évben „Jogrend, avagy a rend joga?” címmel. A dékán úr kiemelte, hogy megtiszteltetés számára, hogy részt vehet az eseményen, hogy képviselheti egyetemünket és találkozhat az igazságszolgáltatás vezetőivel. Megköszönte a meghívást, és hogy ott lehetett az eseményen.

Az előadást a Kaposvárhoz és Somogy megyéhez fűződő élményeivel kezdte. Elmondása szerint Kaposvártól és Somogy megyétől sok okos embert, támogatást, megbecsülést kaptunk. Kiemelt személy Prof. Varga László, híres somogyi büntetőjogász, illetve Tamás Lajos, Földvári József, Bódis József és Óriás Nándor professzor urak, akik szintén a megyéből származnak.

A Pécsi Tudományegyetem Magyarország egyik legnagyobb hallgatói létszámmal rendelkező felsőoktatási intézménye, amelynek ma már több mint 21.000 diákja van, s ebből több, mint 2000 külföldi hallgató. Egyetemünk története három szakaszra osztható, s az első szakasz az alapítástól, 1367-től 1526-ig, a mohácsi csatáig tartott. Egyesek úgy gondolják, hogy a Pécsi Tudományegyetem nem hivatalos jogutódja az 1367-ben I. Lajos király által Pécsen alapított középkori egyetemnek, amely a legelső volt az országban, hanem az egykori pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem utódja, a professzor úr mégis helyesebbnek tartja az 1367-es évet hangoztatni. Pécs kisebb-nagyobb háború miatti kihagyásokkal mindig is egyetemi város volt.

¹ Somogy megye nyugalmazott főjegyzője

² A Magyar Ügyvédi Kamara örökös és tiszteletbeli elnöke

Ugyan a középkori egyetem mindössze néhány évszázadig működött, s nagyon kevés írásos dokumentum maradt fenn róla, a török hódítás és a népi felkelések után 1833-tól ismét megnyitotta kapuit. II. József császár már 1785-ben a Királyi Akadémia székhelyét Győről Pécsre tette át, de 1833-ig kellett várni, hogy Szepesy Ignác püspök, a városi tanáccsal együttműködve megalapítsa a Pécsi Akadémiát, jogi és bölcsész szakokkal. Tehát már ekkor működött itt jogi kar, de az is bizonyítható, hogy már a középkorban műveltek itt jogi oktatást: a négy általános középkori fakultásból (artes (bölcseleti), jogi, orvosi, teológiai) az artes és a (kánon) jogi fakultás bizonyíthatóan létezett Pécsen. Ezért mondjuk elsősorban, hogy ez a középkori egyetem a PTE első formája, amit egyetemi címerünk is jelez, amelyben az 1367-es évszám szerepel. 1912-ben alapították a már említett pozsonyi Magyar Királyi Erzsébet Egyetemet, amely a pécsi egyetem jogelődjének tekinthető (De igazi elődje, alapja továbbra is az 1367-ben alapított középkori egyetem, annak ellenére, hogy jogelődnek nem tekinthető.). Az első világháborút követő viszontagságok után, 1921-ben a Magyar Nemzetgyűlés végül elfogadta azt a törvényt, amely időlegesen átköltöztette a pozsonyi egyetemet Pécsre. A város szerb megszállása miatt késve ugyan, mindenesetre az egyetem 1923-tól négy karral működött: jog, orvostudomány, bölcsészlet és evangélikus teológia. Az utóbbi Sopronban. A második világháború alatt a bölcsészkart ideiglenesen áthelyezték részben Szegedre, részben pedig Kaposvárra. 1950-ben leválasztották és akadémiává fokozták le az Evangélikus Hittudományi Kart. 1951-ben pedig az orvosi kar vált ki és önálló egyetemenként működött tovább (Pécsi Orvostudományi Egyetem), így a Pécsi Egyetem egyetlen karral, a jogi fakultással működött tovább. Ez is jelzi, hogy Pécsen mindig is a jogi oktatás bizonyult a legerősebbnek, s jogászokra volt ekkor is a legnagyobb szükség.

Pécsen a jogi felsőoktatás gyökerei tehát 1367-ig, az első magyar egyetem alapításáig nyúlnak vissza. Ahogy a béke és a háború

korszakai változtak a magyar történelemben, úgy folyt, illetve nem folyt jogászképzés Pécsen. A reformkorszakban, báró Négyesy Szepesy Ignác által Pécsre hozott joglíceumban tanulhattak jurátus-generációk, majd az 1848–49-es forradalom és szabadságharcot követően – a kiegyezés idején – Pécsi Akadémia néven újult meg az intézmény. 1921-ben a Pozsonyból menekült Magyar Királyi Erzsébet Tudományegyetem kapott új otthonát itt és kezdte meg két év múlva, 1923-ban működését, s azóta örvendetes módon folyamatosan fejlődik, erősödik, megújul. A Jog- és Államtudományi Kar neve az ötvenes években Állam- és Jogtudományi Kar lett. 1982-től a Janus Pannonius Tudományegyetem, majd a felsőoktatási integrációt követően 2000-től a Pécsi Tudományegyetem keretein belül folytatja működését. Kiváló oktatók és hallgatók öregbítik egyetemünk becsületét, így a neves Somogy megyei jogász professzorok is, akiket korábban említettem. Nagyra becsüljük őket, és szeretettel várjuk a Somogy megyei fiatalokat a jogi karra.

2017-től szeptember első napja a Magyar Felsőoktatás Napja, s a pécsi egyetemalapítás emléknapja is. A Pécsi Tudományegyetem alapításának 650 éves évfordulója alkalmából a hagyományok ápolása, hangsúlyozása, a kulturális értékek közvetítése, megőrzése kerül középpontba. Alapvető célja az egyetem hazai és nemzetközi imázsának jelentős növelése, az egyetemi identitástudat erősítése az oktatókban, a dolgozóknak, a jelenlegi és a volt hallgatókban egyaránt.

Ezt követően Fülöp Sándor ügyvéd, az EMLA Környezeti Management és Jog Egyesület elnöke, a jövő nemzedékek volt országgyűlési biztosa „A jogrend idői dimenziója: nemzedékek közötti igazságosság” címmel tartott előadást. Környezetvédelmi témájú prezentációjában bemutatta az ökológiai katasztrófahelyzetek rendszerét, ezzel kapcsolatban kitért arra, hogy a klímaváltozás, a víz és a termőföld kihatása visszafordíthatatlan folyamat. Kijelentette, hogy a környezetvédelem nemzeti probléma, így az

egy-egy államok feladata, hogy tudományos szintű túlélési stratégiákat dolgozzanak ki.

Előadását három nagyobb témakör köré építette, melyen belül elsőként a világmagyrázatokkal, globális tervekkel foglalkozott. Manuel Castells: *The Information Age* című munkája a korszakváltás problémáját kutatja. A váltás az 1970-es évekre tehető, ugyanis a hidegháborúnak köszönhetően ekkor jelent meg az internet, amely hatalmas változásokat hozott. Castells szerint az ipari és posztipari (információs) kor közötti válság jelei mutatkoznak. Művében azzal foglalkozik, hogy miért és hogyan megy végbe a korszakváltás. Ezek után az Oxford Martin Commission for Future Generation: *Now for the long term* című munkájának rövid bemutatása következett. A bizottság 19 nemzetközi szinten elismert vezető személyiségből áll, akik a politika, üzleti élet, média vagy a civil társadalom világából származnak. Az általuk írt Jelentésben ökológiai válságról írnak, foglalkoznak a megatrendekkel, és sikeres új megoldásokra tesznek javaslatokat. Ezt követte a World Future Council: *Global Policy Action Plan* bemutatása, mellyel kapcsolatban a tanulás és felelős kormányzás jelentőségét, valamint a klímastabilitás és az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzésének fontosságát emelte ki az előadó. Majd az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok rendszerével foglalkozott, mely olyan új, egyetemes célokat és alcélokat tartalmaz, melyet az ENSZ tagállamoknak a következő 15 évben figyelembe kell venniük politikájuk meghatározása során. Így az SDG I. céljai között megjelenik a szegénység és éhség legyőzése, az egészség, az oktatás, a nemek közötti egyenlőség, valamint a környezeti fenntarthatóság biztosítása is. Az SDG II. célkitűzései között szerepel többek között az országok közötti és országon belüli egyenlőtlenség visszaszorítása, fenntartható városok létesítése, békés és elfogadó társadalmak kialakítása, és a végrehajtás pénzügyi és intézményi garanciái is.

Fülöp Sándor előadásának második részében a jövő tervezésének magyarországi helyzeté-

vel foglalkozott. Bemutatta a Nemzeti Fenntartható Fejlődés Stratégiát, mely a fenntartható fejlődés külső feltételrendszere. Négy erőforrást jelöl meg, melyek a következők: emberi, társadalmi, környezeti és gazdasági erőforrás. A stratégia helyzetfelméréseket, ajánlásokat és intézményi biztosítókat tartalmaz, valamint fenntartható helyi közösségek létrehozását szorgalmazza. Ezt követően a Nemzeti Vidékfejlesztési Stratégia jellemzőinek rövid ismertetése következett, melyből kiderült, hogy a stratégiai alapcélkitűzései között szerepel a tájak épségének tudatos megőrzése, a lakosság jó minőségű és biztonságos élelmiszerekkel való ellátása, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodás, az ivóvízbázisok, a talajok, az élővilág és a környezet védelme.

Az előadás harmadik részében a megvalósítás eljárási és intézményi feltételeivel foglalkozott Fülöp Sándor. Ismertette az Alaptörvényben szereplő környezeti jogok rendszerét, ezen belül bemutatta az egyént jelenben megillető jogokat, és az államot jövőben terhelő kötelezettségeket. Kiemelten foglalkozott a közösségi részvétel rendszerével is, így az egyént megillető információhoz jutás, beleszólás és jogorvoslathoz való joggal is.

Fenyvesi Csaba³ „*A jogászok-jogtanárok, jogtudósok, jogalkotók, jogalkalmazók- rendje*” című előadásában sajátos módon fogalmazta meg, mi egy jogász küldetése, feladata. Megjegyezte, hogy a jogban sosincs olyan, hogy $2 \cdot 2 = 4$. Mindig lehetnek tudományos hipotéziseink, írhatunk sok könyvet, de ennek ellenére kevés olyan jogász maradt meg a történelem során, aki a jogtudományban tudott maradandót alkotni, inkább felfedezőkre, tudósokra emlékezünk. Mindenesetre mindenkinek kell, hogy legyen egy vezérvonala. Számára ez a vezérfonal a TUSZEHURE mozaik szó tartalmán keresztül értelmezhető.

³ A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának egyetemi docense

TU, a tudás.

Szent-Györgyi Albert azt mondta, aki nem tudja elmagyarázni tudománya lényegét egy nyolcéves gyermek számára érthetően, világosan, az kontár a szakmájában. Tisztán és világosan kell közvetíteni a tudásunkat, értékeinket. A jogásznak van tudása, kell lenni tudásának. Nem csak történelmi, jogtörténeti, hanem napi, elméleti és gyakorlati tudásának. Itt pallérozódik többek között a gondolkodás. A tudás az, amire később építkezni tudunk. Ahhoz, hogy tudásunk növekedjen állandóan kérdéseket kell feltennünk, kockáztatnunk kell, meg kell néznünk, mi van a horizonton túl.

Rombányi professzor, az egyik leghíresebb orvosprofesszor szerint az oktatásnak és a tanárságnak az a lényege, hogy megtanítsuk a diákot módszertanra, meg kell tanítani gondolkodni.

Grastyán Endre játékelmélet-kutató megállapította, hogy a játék fontos részét képezi mindennapjainknak, akár a szakmánkat, tevékenységeinket is felfoghatjuk egyfajta játékként. Ezen kívül fontos megemlíteni, hogy párhuzam vonható le a sakkjáték és a bűnüldözés között is, mely szerint a megnyitás a helyszíni szemlével, a középjáték az egész nyomozással, valamint a végjáték a bírósági szakasszal azonosítható. A játékot a kíváncsiság viszi előre, az előrejutásban a tudásvágy, a horizont mögé tekintés, az új dolgok felé nyitottság a legfontosabb.

Selye János azt mondta, hogy mindig az új témát kell keresni. Az agyonírt témáról a legkönnyebb írni, nem azzal, hanem az újdonsággal kell foglalkozni.

Delphoi. Mit írtak a jósdában? Meg kell ismerni a tananyagot, a diákot, és ismerni kell önmagunkat, a realitás talaján maradva. *Neumann János* szerint hibáinkat el kell fogadni, gyengeségeink ismerete is tudásunkhoz tartozik.

De nem elég a tudás, hiszen vannak nagytudású tanárok, ügyintézők, mégis olyanok, mint a „pokrócok”. Mégpedig azért, mert kell hozzá a szeretet.

SZE, a szeretet

Az első és legfontosabb szempont az affinitás. Akiben nincs meg az érzelmi kötődés a munka tárgya iránt, legyen akár lakatos, ügyintéző vagy lehet jogász, jogtanár, ha nem szereti a tantárgyát, nem közvetíthet tiszta, szép, nemes üzenetet.

A szeretet nem merül ki a tantárgy szeretetében, hanem szeretnünk kell a helyet, ahova nap, mint nap járunk. Olyan helyen kell dolgozni, ahol jó körbe nézni, mely helynek hangulata, szelleme van. Ha mi otthon érezzük magunkat, a másik is - a polgár és a diák is - így fogja érezni magát.

Ezeket kívül szeretni kell a „csillagszeműket”. Ki a csillagszemű? A csillagszemű a tanítvány, a polgár. A csillagszeműekből kell megcsinálni a csiszolt gyémántot. Lényeg, hogy nem az ügyfél vagy a diák van értünk, hanem éppen fordítva.

HU, a humor

Nem szabad unalmasnak lenni. „Csipetnyi sóval” az egész mondandónk értékesebb lehet. Fontos, hogy a humor lehet mások kigúnyolása, élcélődés. Lehet szellemes, kulturált, azonban soha nem mehet a tanítvány vagy az ügyfél kárára.

RE, a rend

Míndezek mellett nem elég tudni, nem elég szeretni, nem elég a humor, mert kell hozzá a rend. Kutatások megállapították, hogy előadásunk, mondanivalónk csupán 7%-át képezi a tárgyi tudás. 38%-a hanglejtés, hangszín és 55%-a metakommunikáció, a kiállítás, párbeszéd, a másik szemébe nézés. *Rombányi* azt mondta, hogy növelni kell a 7%-ot aktivitással, bevonással, együtt gondolkodással, polgárral és diákkal való együttműködéssel. Így lesz a féldrágakőből csiszolt gyémánt. A

diákfejnek rendben kell lenni. Ha rendben van, bármi lehet belőle.

Harmónia: a rend nem lehet egyenlő a rend-őrállammal, parancsuralmi rendszerrel, hanem az együtt munkálkodás rendjét kell jelentenie, amelyben mindenki fegyelmezetten megtartja a maga feladatát.

Végül a professzió. Három nagy professzió van: a pap, orvos és a jogász. Élet-halál ura mind a három. Ennek a professziónak a tudás az alapja, a szeretet adja dinamikáját, a humor adja a savát-borsát és a rend pedig azért van, hogy ne legyen rendetlenség, büntetőeljárás esetén ne legyen justizmord vagy az ügyintézés során az ügyfél elégedett legyen, valamint együttműködés legyen a diák és a tanár között, az ügyfél és az ügyintéző között.

Ez a jogász feladata és küldetése.

Sárközy Tamás⁴ „A jogállam megváltozott rendje a kockázattársadalomban.” című előadásában kifejtette: a jogrend a rend joga nélkül nincs, az egyik a másikat kiegészíti.

Két végletről beszélhetünk, az egyik az önkényuralmi társadalom rendje, ami nem fér össze egy jogállami berendezkedéssel, a másik a káosztársadalom, amelyet jogi káosz, ún. „weimarizálódás” jellemez, ez azonban nem engedhető meg. Olyan jogállami rend kell, ami a két véglet között középen helyezkedik el. Ennek érdekében meg kell gátolni a hatalomkoncentrációt.

A tömegesedés a jognak nem jó, mivel a jog individuálisan van elkészítve. A jogi viszonyokból kiindulva a következőket láthatjuk: amikor amatőr – amatőr (polgár polgárral szerződik) felállás van az a polgári jog, ha profi – profi (egyik cég a másik céggel) áll egymással szemben akkor az a kereskedelmi jog, amennyiben amatőr – profi (polgár – céggel) (jog)viszony áll fent, akkor beszélhetünk a fogyasztói társadalomról.

A fogyasztói társadalom rohamos térnyerésével felgyorsult az implementáció, egyszóval beszélhetünk egyfajta robotizációról, amely végső soron elvezet a szerviz-társadalomhoz (szolgálat-társadalom).

A kitágult világ átrendeződésén megy végbe, amely átalakítja a gazdaság vezető részét. Fokozódó állami beavatkozásnak lehetünk tanúi mindenütt. Ebben a felgyorsult világban – még – komplexebb viszonyok jönnek létre, amelyek tovább növelik az áttekinthetlenséget. Mindezek társadalmi hatásai a következőkben mérhető:

1. Nő a szakadék a társadalmak között, kiéleződnek a különbségek, akár országon belül is beszélhetünk erről a jelenségről.
2. A vidékek – többek között a falvak – elnéptelenednek, nagy (sokmillió) városok alakulnak ki.
3. Élesednek a generációk közötti különbségek.
4. Környezeti változások, ipari átrendeződések mennek végbe, melyek összefüggésben vannak az újkori (nép)vándorlással is.
5. Átfogó erkölcsi romlást lehet felfedezni mind a sportolóknál (a fairplay háttérbe szorul), mind a polgároknál.
6. Lassú a jogi rendszer, ahhoz, hogy felvegye a lépést a gyors társadalmi változásokkal.

Végeredményképpen ezeknek a (társadalmi) feszültségnek köszönhetően fokozódik a társadalom rend iránti igénye, ami nem más, mint a rend joga, vagyis a jog rendje. Jól látható, hogy a jóléti igény mellett a másik fő szükséglet a biztonság.

Igen jelentős választások (politikaiak is) előtt állunk. A rend újfajta jogának – új, nem hagyományos értelemben – fel kell gyorsulnia és vissza kell szorítania túlszabályozást. A civileknek véleményt kell adniuk és az állam ezeket figyelembe véve kell döntést hoznia. Az elektronikus jog (távollevők közti jog) nagy segítséget nyújthat ebben.

⁴ Egyetemi tanár, a Magyar Jogászegylet elnöke
2017/1.

Az túlzás, hogy a fejlődés a jog halála (jogászok halála), azonban muszáj átalakulnia a jognak, amennyiben feladatát eredményesen rendezetten akarja ellátni, a társadalom igényeinek megfelelően.

Fábián Adrián⁵ „Veszélyek és biztonság a közigazgatásban” című előadását azzal kezdte, hogy meghatározta: a *közigazgatás* azon szervezetek összessége, amelyek közhatalmat gyakorolva, az állam vagy az önkormányzat nevében közfeladatokat látnak el és jogszabályokat hajtanak végre. A helyi közügyekben az önkormányzati igazgatás, az országos jelentőségű ügyekben a központi közigazgatás jár el. A közigazgatás feladatai közé tartozik, hogy rendet tartson, s e rend rendkívüli jelentőséggel bír, ez kovácsolta össze egykor az emberi közösséget is.

A közigazgatás kialakulásának történelmi folyamatát az ókori társadalmak nemzeti szervezeteiből lehet levezetni. Ez olyan társadalmi állapotot jelentett, amelyben az igazgatás alanya már önállósult és bár közhatalommal még nem rendelkeznek ezek a szervek, mégis kizárólag igazgatási tevékenységet vagy döntően igazgatási tevékenységet látnak el.

A római birodalom felbomlása után elsőként a frank birodalom igazgatása jelzi a feudális közigazgatás felé történő elmozdulást. Ez az időszak a XV-XVI. század korában a feudális anarchia időszakába torkollik. Ebben a korban a kis államok igazgatása mellett jellemző az önálló városi közigazgatás kialakulása is. A városok igyekeznek önállóságra szert tenni, és a kivívott autonóm jogaik alapján önálló közigazgatást hoznak létre.

Később kialakultak az abszolút monarchiák, amely közigazgatásának jellemzője a rendőrállami rendszer, amely azt jelentette, hogy a közigazgatás nem állt semmilyen kontroll alatt. Mindent megtehetett, a személyes szabadságot csorbíthatta, az állampolgár teljesen

ki volt szolgáltatva a közigazgatási szerveknek. A polgárság ilyen körülmények között a jogállam eszméjét állította a rendőrállam közigazgatásával szemben. Ennek lényege az ellenőrzött közigazgatás létrehozása, melynek alapelvét az államhatalmi ágak szétválasztására alapozták. Az új típusú közigazgatás a XVIII. század végétől folyamatosan kezd kialakulni a polgári demokráciában. Az ellenőrzött közigazgatás, vagyis az igazságszolgáltatástól elválasztott és ugyanakkor a törvényhozás és igazságszolgáltatás által kontrollált közigazgatás folyamatosan alakul ki, egészen a XIX. század végéig.

Magyarországon a rendszerváltás előtt – a hajdani szocialista országok mintáját követve – a közigazgatást az államigazgatással azonos fogalomként kezelték. Ennek oka az volt, hogy ezek az országok a közigazgatás összes területét központosították. Azonban amikor 1990-ben megalakultak a helyi önkormányzatok, a közigazgatás és az államigazgatás fogalma elkülönült egymástól. Ettől fogva beszélhetünk önkormányzatok által végzett igazgatásról (*önkormányzati igazgatás*) és az államigazgatás szervei által végzett igazgatásról (*államigazgatás*).

Volt idő tehát, amikor a közigazgatás feladata csak a rend őrzésére terjedt ki, ez főképp az abszolút monarchiákra volt jellemző. Ekkor a közigazgatás csak a rendet vigyázta, más, ma jellemző szolgáltatást nem nyújtott. Idővel azonban a közigazgatás differenciálódott, az állam több feladatot vállalt, s a jog nélkülözhetetlenné vált e rendszer szabályozásában. Megjelent például a posta, amely szintén eszköze lehet a veszélyek megelőzésének: a levelezések megfigyelése, nyomon követése elejét vette ugyanis az állam elleni bűncselekményeknek. A magánlevelezéseket a rendőri szervek segítségével figyelték.

A közigazgatás jó eszköze a veszélyek elleni küzdelemnek, de sok veszélyforrást, így például a *vis maiort* nem képes kiiktatni, a veszélyek bekövetkeztét sokszor csak elhárítani lehet, s a közigazgatásnak „ébernek kell őrködni.” Ahol rend van, ott könnyebben

⁵ A Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának dékán-helyettese, a Nemzeti Választási Bizottság tagja
2017/1.

kezelhetőek e veszélyek, s könnyebb azokat elhárítani, a károkat megszüntetni. Így tehát a közigazgatásnak jelentős szerepe van az állam és a lakosság körében a veszélyek elhárítása terén, s ennek kulcseleme a rendfenntartás. Sok emberi eredetű veszélyforrást is kiiktat, így tesz a zajártalom, illetve az emberi csalárdság és kapzsiság okozta károkkal szemben. Ilyen kár volt a csernobili atomkatasztrófa, s Magyarországon a „vörös iszap katasztrófa”, amelyet emberi mulasztás idézett elő. Emberi csalárdság okozott jelentős károkat a Quaestor-botrány keretében is, tehát akár egy pénzintézet is veszélyforrás illetve károkozó tényező lehet, e szektorban is rendet kell tartani.

Rendfenntartásra az élet minden területén szükség van. Szükség van rá a természetben, az épített környezetben, az állami intézményekben, iskolákban, óvodákban, kórházakban. A rendet és védelmet a családoknál is biztosítani kell. Védni kell a gyermekeket is, akik az egyik leginkább kiszolgáltatott rétege társadalmunknak. A gyermekvédelem fő szerve a Gyámhatóság, azonban múlt évben egy eset kapcsán kiderült: gyermekvédelmi rendszerünk sem működik hibátlanul. Egy gyöngyösi házaspár ellen ugyanis vádat emelt az ügyészség, mert másfél éves lányuk éhen halt 2016 májusában. Megfelelő táplálás hiányában a másfél éves gyermek tömege nem érte el a 3,5 kilogrammot, ami alig volt több születési súlyánál. A kérdés az, hogy hol volt ekkor a Gyámhatóság? Hol volt a közigazgatás, amely megvéd minket a veszélyektől, az értékek, így az emberi élet elvesztésétől? A közigazgatásnak, amely rendet tart, és nem hagyja, hogy ilyen bekövetkezzék, ekkor is meg kellett volna előznie a halálesetet. Négy-szer is próbálták megelőzni a bajt, négyszer próbált segíteni a Gyámhatóság, de a védelembe vételi eljárás nem hozott időben eredményt, a kislány meghalt. A veszély elhárítását a magyar közigazgatás nem tudta megvalósítani, s visszafordíthatatlan kár következett be, emberi élet veszett el. Sajnos a közigazgatás akkor már nem sokat tehet, ha a veszély bekövetkezik, akkor csak enyhíteni tudja a károkat.

2017/1.

A közigazgatás fontos jellemzője az adatgyűjtés, a nyilvántartások vezetése, amely szintén kulcsa a rendfenntartásnak. Az állam rengeteg adatot tart nyilván állampolgáiról, amelyek egy része közérdekű információ, más adathoz viszont nem, vagy csak korlátozottan lehet hozzáférni. Az adatok ismeretével az állam következtetéseket tud levonni az elmúlt évek demográfiai, egészségügyi, iskolázási stb. területeiről, statisztikákat vezet és a jövőbeli változásokat is ki tudja következtetni. E statisztikai számítások és a jövőre néző előrejelzések segítik a közigazgatást a későbbiekben megjelenő kockázati tényezők (pl. elöregedő társadalom veszélyei, az egészségügy túlterheltsége, az adóztatás rendszerének változtatása lesz szükséges stb.) kimutatására és megelőzésére, enyhítésére. Egy közigazgatási rendszert az tesz igazán jóvá, ha hatékonyan reagál a veszélyekre.

A második napot Kéki Zoltán⁶ megnyitója és Solt Pál⁷ köszöntője indította.

Kéki szerint: „A jogi beszélgetések lehetőségek a megoldások keresésére és a problémák feloldásának eszközeinek feltárására. „Rend a lelke mindennek.” Ahol nincs rend ott a káosz, a rossz, a fejtelenség uralkodik. A rend kialakításának eszköze a jog.”

A megnyitót Solt Pál köszöntője követte, melyben kifejtette, hogy a rend nem a szabadság hiányát jelenti és egy rövid geometriai példán keresztül szemléltette állítását.

Sulyok Tamás⁸ „Az Alkotmánybíróság a jogrend záróköve. Az Alkotmánybíróság 2016. évi legfontosabb döntései.” című előadásában utalt rá, hogy a rendszerváltás után a létrejövő Alkotmánybíróság az új állami korszak kezdetét jelentette. A jogállamba való békés átmenet során ki kellett gyomlálni a nem megfelelő jogszabályokat. Az absztrakt utólagos normakontroll a jogalkotó általi mulasztást és a teljes jogrendszert hivatott

⁶ Címzetes főjegyző, Kaposvár Város Díszpolgára

⁷ A Legfelsőbb Bíróság volt elnöke

⁸ Az Alkotmánybíróság elnöke

átformálni. Az 1990-es évektől 2011-ig az Alkotmánybíróság fő tevékenysége az absztrakt utólagos normakontroll. Az Alkotmánybíróság szerepe a rendszerváltás lezárása és az Alkotmány „diktatúrátlanítása” volt, melyet sikeresen teljesített.

Összefoglalva megállapítható, hogy a magyar Alkotmánybíróság az *actio popularis* absztrakt utólagos normakontroll eljárásai egész Európában egyedülállóak voltak, továbbá negatív jogalkotás révén jelentős hatást gyakoroltak a politikára.

Az új alkotmány (Alaptörvény) elfogadásával az alkotmányozó hatalom egy új szisztémát vezetett be. Eltörölte az *actio popularis*-t, valamint hatályon kívül helyezte a korábban meghozott Alkotmánybírósági határozatokat. Ezt azzal lehet indokolni, hogy az új jogállami rendben nincs szükség mindenki által indítható absztrakt utólagos normakontroll eljárásra.

Mindezekkel kapcsolatban megállapítható, hogy az Alaptörvénnyel az Alkotmánybíróság a rendszerváltás zárókövéből a jogállami jogrend zárókövévé vált, mivel az alkotmánybíráskodásnak csak az alkotmányozó akarat előtt kell meghajolnia.

Az eljárás indítási jog az Alaptörvényben rögzítettekkel illeti meg, csak ők jogosultak rá. Például konkrét utólagos normakontroll eljárásának az indítása – a bíróságokra vonatkozóan – három formában lehetséges:

1. Bírői kezdeményezésre (soron kívül) egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak,
2. Alkotmányjogi panasz alapján egyedi ügyben alkalmazott jogszabálynak, illetve
3. Alkotmányjogi panasz alapján a bírói döntésnek az Alaptörvénnyel való összhangját célzó vizsgálatra.

Az alapjogi bíráskodás meghatározott módon ki is szélesítette az alapjogvédelmet.

Kiemelkedően fontos megjegyezni, hogy megfelelő indítványt kell az Alkotmánybíróságnak beadni, mivel csak a 2016. évben beküldött 689 darab indítványból (valódi alkotmányjogi panasz) alig 151 jutott el a befogadási eljáráshoz, mivel már a főtárgyi szakasz során befejeződött, anélkül, hogy alkotmánybíróhoz kerülhetett volna. Azonban a befogadási eljárás során is a nagy része elutasításra került. Mindössze 24 ügyben döntött érdemben az Alkotmánybíróság és hozott határozatot, ebből csupán 10 esetben semmisített meg (bírói)döntést.

Végezetül fontos megjegyezni, hogy az Alkotmánybíróság és a bírósági szervek között kiváló az együttműködés, melyet igazol és tovább erősít a közös jogi fórumok és közös konferenciák, továbbá az intézmények közötti személyes szakmai párbeszéd, valamint továbbképzések.

Sulyok Tamás után Handó Tünde, az Országos Bírósági Hivatal elnöke tartott előadást „Rend-tartás” címmel. Szerinte kikölkent világunkban a bíróságok feladata, hogy rendet teremtsenek a rendtelenségben.

Előadásának címe a tárgyalótermi rendtartásra utal. Meglátása szerint nagy jelentősége van a tárgyalóteremben a külsőségeknek is, mint például a talárnak illetve a pulpitusnak. Hangsúlyozta azonban, hogy hiába van pulpitus, ha a bíróban nincs belső tartás és bölcsesség, jó ítélő- és tűrőképeség, kreativitás, és szakmai hozzáértés. Tűrőképeségre és türelemre azért van szükség, hogy a bíró a felekkel és az eljárás egyéb résztvevőivel szót értsen, a tárgyalást megfelelően vezesse, és elfogadja, ha a felsőbb bíróság megmásvítja, visszautasítja döntését. A kritikához objektíven és tárgyyszerűen kell viszonyulni. A jó bíró emellett kreatív, hisz ítéletében összetett alkotómunkát végez.

A tárgyalótermi rend garantálását szolgálják az eljárási szabályok is. Elengedhetetlen, hogy a bíró a jogszabályoknak megfelelően, az Alaptörvény szellemében ítélkezzék. Kiemelte, hogy a jövőre hatályba lépő három új

kódex komoly szakmai kihívást jelent a bíróságok számára, ezért az OBH segédanyagok készítésével és képzések szervezésével igyekszik felkészíteni a bírákat az új magyar törvények alkalmazására. 2018. január 1-jén új polgári és közigazgatási perrendtartás, július 1-jén pedig várhatóan új büntetőeljárás törvénykönyv is hatályba lép.

Ezen összetevők teljesülése nélkül nem valósulna meg a rend a tárgyalóteremben. Ahhoz, hogy a bíróság rendet teremtsen, a jogalkalmazásnak is rendezettnek kell lennie.

Darák Péter, a Kúria elnöke „Ígéret és szer-tartás” címmel tartott előadást, melyben a jogrendet nem egy létező valóságként definiálta. Szerinte „a jogrend a külső képe valaminek, aminek a tartalmát nem látjuk”. A címben is megjelenő ígéret a jogrendre utal, ugyanis azt ígéri a jogrend, hogy mindig képes lesz a felvetődő problémákra reagálni. A jog ismert eljárási formái, a szertartások biztosítják azt, hogy a problémák megoldásaihoz eljussunk.

A Kúria elnöke ezután Krekó Péter „Gyanús világ, gyanús jogrendszer” című tanulmányán keresztül mutatja be, hogy a társadalom miként viszonyul a törvényhez. Krekó abból indul ki, hogy az állam és állampolgár viszonyát hazánkban idegenkedés és ellenségeskedés jellemzi. Ezt a szerző történelmünkben gyökereztetni, ugyanis a török, Habsburg és a szovjet uralom idején az állami intézmények az elnyomás megtestesítői voltak. Ezzel kapcsolatban négy elméletet emel ki Darák Péter. Az első az összeesküvéses világnézet, melynek lényege, hogy a társadalmi és politikai viszonyokat háttérben meghúzódó szereplők irányítják. Második a populista elmélet, mely szerint a jogszabályokat, intézményeket befolyásos rétegek irányítják. Harmadik a leviatán megközelítés, amely szerint az állam rátelepszik az emberi élet minden területére. Negyedik az úgynevezett kurucos felfogás, ami szerint az állami szervek nem a polgárok érdekeit szolgálják, ezért azokat ki kell játszani. A tanulmány konklúziója szerint a magyar társadalomban a józan mérték-

tartás jellemző, tehát nem figyelhető meg, hogy bármelyik felfogás dominánssá válna.

Ezt követően a Kúria elnöke a bírói magatartásra vonatkozó elméleteket ismertette Richard Posner *How Judges Think* című munkáján keresztül. Posner a legista elméletet tekinti a bírósági szervezet hivatalos elméletének, miszerint az ideális bírói döntés következtetések alapján születik, melyek esetében személyes tényezőknek semmilyen szerepe nincs. Posner azonban emellett még 8 elméletet is felsorol, mely a bírói magatartást jellemezheti. Ezek közül Darák Péter kiemelte a gazdasági elméletet, mely szerint a bírák viselkedését az önérdék és a haszon maximalizálása is befolyásolja. A szociológiai elmélet szerint a bíróság döntését az határozza meg, hogy milyen összetételű tanácsban születik, tehát a csoportdinamika szabálya érvényesül. A stratégiai elmélet szerint a bíró döntését az is befolyásolja, hogy miként reagálnak a kollégái, a közvélemény és a jogalkotó.

A Kúria elnöke előadásának második felében ismertette a joggyakorlat elemző csoportok idei tevékenységét. Az egyik joggyakorlat elemzés témája a választás és népszavazási eljárás, mely az ítélezési gyakorlat ellentmondásait kívánja feltárni. Ezzel kapcsolatban felmerül a közszereplők kritizálhatósága, valamint a választás titkosságának problémája. Egy másik elemzés a rokонтartás szabályaival foglalkozik, amely amiatt is érdekes, hogy a bíróságok ezekben az esetekben nagyon formalizált bizonyítási szabályokat folytatnak le, és csak kézenfekvő bizonyítékokat használnak fel az eljárás során. Egy másik joggyakorlat-elemzés a munkáltatói kártérítési felelősség témáját vizsgálja. Továbbá foglalkozni fog a Kúria ebben az évben a közérdeklő adatok nyilvánosságával is, mely elemzésben alkotmánybírói tanácsadó is részt vesz. Emellett még a jegyzői birtokvédelmi eljárás szabályozása is vizsgálat alá kerül a Kúria idei tevékenysége során.

Darák Péter előadásának végén felhívta a figyelmet arra, hogy 2018. január elsejétől

megváltozik a Kúria elérhetősége, a polgári és közigazgatási rendszerek egyfajta szűrőrendszeren fognak keresztül menni befogadásuk során. Ez azt jelenti, hogy jogegységi és joghelyességi szempontok meghatározzák azt, hogy a felülvizsgálati kérelmet befogadjja-e a Kúria vagy sem.

Belovics Ervin⁹ „A jogrend és az igazságosság” című előadásában utalt rá, hogy az állam akkor virágzik, ha nem az egyént (uralkodót) szolgálja kizárólag.

A jogrendnek kell jellemeznie az államot és a jogi normák betartása az állam feladata is. A jogállam szubsztanciája, hogy érvényesüljenek bizonyos alapelvek, és hogy ezek az alapelvek bármely esetben érvényesüljenek/megállják a helyüket.

A jog nem csak eszköz, hanem értékeket is hordoz. A társadalmi élet a jog által szabályozott, rendezett. Kant szerint a jogszabályoknak meg kell felelnie a jog és az erkölcs szabályainak. A jog olyan helyzetet kell, hogy szolgáltatson, amely megfelel a biztonságosságnak (rendek).

Az igazságosság és a jogbiztonság (jog)viszonyát Aquinói Szent Tamás a következőképpen magyarázza: „A törvény csak addig törvény, ameddig a józan ész követi.”

Bánáti János:¹⁰ „Rendellenességek, rendtelenségek jogrendünkben” című referátumában kijelentette: a rend csak úgy értelmezhető, ha viszonyítjuk valamihez például a rendtelenséghez vagy a rendellenességhez.

1. Polgári anyagi jogi példa

Ha rendtelenség van a jogalkotásnál van-e kárfelelősség? A kárfelelősség tekintetében igen, rendtelenség van (eredeti törvényjavaslat). A jogalkotási kárért való felelősség szabálya kikerült a jogszabályból a közigazgatási

egyeztetés során. Jogalkotás esetén is az általános kárfelelősség az irányadó.

Tehát jelenleg rendtelenség van ezen a téren és a bírói gyakorlatra vár az, hogy lesz-e lehetőség kárfelelősségre.

2. Büntető anyagi jogi példa

A jogos védelem kérdéskörében a kiindulási pont az Alaptörvény, amely kivételt nem tűrően azt rögzíti, hogy: „Mindenkinek joga van az élethez.”

A szituációs jogalkotás tekintetében például a jogos védelem esetében az éjjel történő házba való behatolás esetén az élet ellen, annak kioltására irányulónak kell tekinteni a cselekményt. Jogtalan támadás elhárítása esetén – mivel a támadás irányulhat a vagyon ellen is – tekinthetjük az élet elleni cselekmények.

3. Polgári eljárásjogi példa

A pertárgy rögzítése és az osztott szerkezet tekintetében felfedezhetünk jogalkotási rendtelenséget, mikor a felperes és az alperes között felborul a „pálya”. Az új törvény 30 nap helyett 45 napban határozza meg az ellenkérelem előterjesztésének határidejét, amelyet az előkészítési idő kibővítését hivatott szolgálni. Azzal szemben, hogy adott esetben a felperes éveket készíti elő a periratot.

Az időszerűség, a gyorsaság fontos, de nem egyedülálló dolog, mivel ha a gyorsítás a szempont, akkor nem feltétlenül érvényesül a jogbiztonság.

4. Büntető eljárásjogi példa

E tekintetben vannak próbálkozások a gyorsítás ellen, például: ha a bíró személyét érinti a változás, nem kell megismételni a tárgyalást, a jegyzőkönyv alapos tanulmányozása után ítéletet hozhat. Azonban a gyorsítás oltárán nem lehet feláldozni a pontos és biztonságos döntéshozatalt.

⁹ Legfőbb ügyészségi tanácsos, büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes

¹⁰ A Magyar Ügyvédi Kamara elnöke
2017/1.

5. Alkotmánybíróági határozat példája

Az Alkotmánybíróság a jogalkotási hibák/rendellenességek fő szűrője. A 21/2016. AB határozat alapján a nyomozási bíró nem vehet részt az eljárásban/döntésben. Alkotmányos követelmény, hogy az ügyben nem járhat el olyan bíró, aki előzetesen részt vett az eljárásban, mivel nem minősül pártatlannak. A (bírói) pártatlanság feltétlenül szükséges.

Ügyek sokaságát kellett átnézni és felülvizsgálni e határozat alapján, amely nagy felfordulást, rendetlenséget okozott.

Összegezvén rengeteg érdekes és további tanulmányaink szempontjából hasznos információval gazdagodva tértünk haza e két napos rendezvényről. Az előadásokat tartó kiváló jogászok megmutatták, hogy a jogrend kérdésének milyen érdekes dimenziói vannak, és e témákról kellő humorral és természetesen óriási szaktudással beszéltek a közönségüknek. Nekünk, joghallgatóknak nagy lehetőség volt, hogy részt vehettünk ezen a nívós eseményen, amelyért köszönettel tartozunk Csillag Gábornak, Kaposvár jegyzőjének, valamint Tilk Péter tanár úrnak, akik lehetővé tették számunkra, hogy számos hasznos ismerettel gazdagodjunk egy igazán színvonalas rendezvény keretében.